

Jaana Korhonen^{1,2}, Anni Tuppura³, Ari Jantunen³, Satu Pätäri³ ja Anne Toppinen^{1,2}

Suomalaisten 17–18-vuotiaiden nuorten näkemykset metsäalasta

Korhonen J., Tuppura A., Jantunen A., Pätäri S., Toppinen A. (2020). Suomalaisten 17–18-vuotiaiden nuorten näkemykset metsäalasta. Metsätieteen aikakauskirja 2020-10327. Tutkimusartikkeli. 18 s. <https://doi.org/10.14214/ma.10327>

Tiivistelmä

Metsäalan työmarkkinat ovat muutoksessa, ja työntekijöiltä odotetaan tulevaisuudessa entistä monipuolisempia taitoja. Tämä yhdessä ikäluokkien pienenemisen kanssa ennakoii kovenevaa kilpailua osaavista työntekijöistä myös metsäalalla, jolla työvoimatarpeen on pääsääntöisesti arvioitu kasvavan. Tässä tutkimuksessa selvitettiin suomalaisten 17–18-vuotiaiden nuorten suhtautumista työhönsä metsäalalla ja alan houkuttelevuuteen työnantajana. Tulosten perusteella metsäalalla on mahdollisuus rekrytoida alasta kiinnostuneita työntekijöitä myös tulevaisuudessa. Kiinnostus toimialaa kohtaan on kuitenkin edelleen jossain määrin sukupuolittunutta, sillä miehistä reilu puolet, mutta naisista vain reilu kolmannes, uskoi, että omalla kohdalla hyvä työpaikka voisi löytyä metsäalalta. Yleisesti vastaajia kiinnostivat erityisesti erilaiset asiantuntijuuteen liittyvät työtehtävät sekä työtehtävät uusien tuotteiden kehittämisen parissa. Työssä tärkeiksi asioiksi katsottiin mielekkyyden, palkan ja työyhteisön lisäksi myös työn merkityksellisyys. Metsäbiotalouden tulevaisuuden osalta suurin osa vastaajista arvioi, että kymmenen vuoden kuluttua kestävyyskysymykset nousevat tärkeämmiksi nykytilaan verrattuna.

Asiasanat nuoret; metsäala; liiketoiminta; mielikuva; työnantaja

Yhteystiedot ¹Helsingin yliopisto, Metsätieteiden osasto, Helsinki; ²Helsingin yliopisto, Kestävyystieteen instituutti (HELSUS), Helsinki; ³LUT-yliopisto, kauppakorkeakoulu, Lappeenranta

Sähköposti anni.tuppura@lut.fi

Hyväksytty 1.9.2020

1 Johdanto

Nuorena tehdään monia koulutusta, työuraa ja perhettä koskevia päätöksiä, joiden vaikutukset ulottuvat pitkälle tulevaisuuteen (Seginer 2003; Kojo 2010). Nuorten on havaittu vaikuttavan vanhempien asenteisiin ilmastonmuutosta kohtaan, ja nuorilla on enemmän valtaa mielipidevaikuttajina kuin koskaan aiemmin (Lawson ym. 2019). Ei siis ole yhdentekevää, mitä nuoret, jotka ovat juuri hakeutumassa koulutukseen tai työelämään, ajattelevat metsäalasta mahdollisena työnantajana ja alan tulevaisuudesta. Suomelle taloudellisesti ja kulttuurisesti merkittävät metsät ovat myös tärkeä hiilinielu ja luonnon monimuotoisuuden ylläpitäjä, joihin metsäsektorin toiminnalla on suora vaikutus.

Metsäalalla työskentelevien suhtautumista ja sopeutumiskykyä muutokseen on tutkittu jonkin verran. Haastatteleamalla kymmentä metsäalan johtotehtävissä työskentelevää henkilöä Rekola ym. (2018) pyrkivät kartoittamaan, millaista osaamista tai millaisia taitoja suomalaiset metsäalan organisaatiot kokevat tarvitsevansa tulevaisuudessa. Tärkeimmiksi tulevaisuuden kyvyiksi nimettiin moni yleispätevä taito, kuten itsetuntemus, yhteistyökyky, viestintätaidot ja ajanhallinta. Lisäksi alan vahva substanssiosaaminen nousi esille. Metsäalan työympäristön osalta Rekola ym. (2018) tunnistivat kuusi nousevaa trendiä: 1) työvoiman lisääntyvä liikkuvuus, 2) automaatio, mukaan lukien älykkäät järjestelmät ja suuraineistot (big data), 3) teknologia työn auttajana, 4) organisaatiomuutokset, 5) epävarmuus ja 6) alan kansainvälisyys. Rekolan ym. (2018) tutkimuksessa nousi myös esille se, että työntekijöiden suhde työpaikan pysyvyyteen on muuttunut. Siinä missä aiemmin vakituinen työpaikka oli työntekijöille tärkeä, nykyään työ nähdään usein projektiluontoisena, ja työnantaja vaihdetaan useaan kertaan uran aikana. Tätä selitettiin Rekolan ym. (2018) tutkimuksessa työmarkkinoiden luonteen muuttumisella pirstaleisemmaksi ja työntekijöiden asenteiden muuttumisella.

Metsäalan rakenteiden muuttuessa myös työnkuvat alalla monimuotoistuvat. Työnkuvien monimuotoisuuden lisääntyminen ja sen mukanaan tuoma ajattelu- ja toimintatapojen muokkautuminen voivat osaltaan edistää uudistumista. Alan houkuttelevuuden näkökulmasta on merkitystä sillä, millaisena potentiaaliset työntekijät näkevät alan ja sen kehitysnäkymät. Mielikuvat alasta ja siitä, millaisia työtehtäviä ja -uria alalla on tarjolla, ja “kenelle ala sopii” vaikuttavat, kun nuori miettii koulutusvalintojaan. Mitä suurempi osuus nuorista näkee metsäalan mahdollisena ja kiinnostavana työllistäjänä, sitä suuremmat mahdollisuudet ovat, että toimialan työvoiman tarve täyttyy. Yksi keskeinen houkuttelevuuteen vaikuttava tekijä ovat nuorten mielikuvat alan tyyppillisestä ja toivotusta henkilöstöprofiilista (Chapman ym. 2005). Henkilöstön monimuotoisuuden rooli päätöksenteossa on saanut tutkimuskirjallisuudessa kasvavaa huomiota. Esimerkiksi strategisen johtamisen tutkimuksessa on tunnistettu, että päätöksenteossa demografinen ja kognitiivinen eli ajattelutapojen monimuotoisuus parantaa päätöksentekoa, erityisesti kompleksisissa päätöksentekotilanteissa. Lisäksi henkilöstön monipuolisuudella eri mittareilla mitattuna on löydetty positiivisia yhteyksiä erilaisten tuloksellisuusmittarien kanssa (esim. Pelled ym. 1999; Olson ym. 2007; Nielsen ja Nielsen 2013; Tasheva ja Hillman 2019). On siis mahdollista, että hyvin kapea-alaisesta rekrytoinnista, olipa se tavoiteltua (esimerkiksi pyritään rekrytoimaan tietyltä kapeasti määritellyltä koulutuspolulta tai demografisella rajauksella) tai pakotettua (alalle hakeutuu hakijaprofiililtaan samanlaisia hakijoita), on haittaa yrityksen menestykselle.

Metsäalan ja siihen liittyvän koulutuksen houkuttelevuus on saanut erityistä huomiota akateemisen tutkimuksen ulkopuolella, ja viime vuosina on tehty useita selvityksiä metsäsektorin työvoimasta. Metsätehon vuonna 2016 julkaisema Metsäalan työvoimatarve – Savotta 2025 (Strandström ja Poikela 2016) tuotti tietoa työvoimatarpeesta vuoteen 2025 asti. Raportin mukaan metsäalalla tarvitaan 12 700–14 600 työntekijää vuonna 2025 pelkästään metsurin töihin sekä metsäkoneen ja puutavara-auton kuljettajien töihin, jos vuotuisiksi hakkuutasoksi oletetaan

65–75 miljoonaa kuutiometriä. Uusia työntekijöitä tarvitaan arvion mukaan 700–900 vuosittain. Raportin mukaan näihin ammatteihin valmistui 730 henkilöä vuonna 2015. Samaan aikaan ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneiden toimihenkilöiden tarpeen oletettiin vähenevän 3 % vuoteen 2025 mennessä.

Opetushallituksen metsäalan osaamistarveraportti vuodelta 2017 yhdistää asiantuntijatyöryhmän työpajatoiminnan avulla luodut tulevaisuuden skenaariot vastaaviin osaamistarveskenaarioihin (Taipale-Lehto 2017). Lisäksi haastateltiin 45 alan yritystä, joiden näkemyksiä lähitulevaisuuden osaamistarpeista kartoitettiin ja peilattiin työpajatoiminnan pohjalta laadittujen skenaarioiden tuloksiin. Tulkintaa hankaloittaa se, että yrityshaastattelut pohjautuivat viiden vuoden aikajänteen näkemyksille, kun taas skenaariot pohjautuivat 10–15 vuoden aikajänteseen. Vuorovaikutus-, viestintä- ja kommunikaatiotaitoihin liittyvä osaaminen nousi esille haastatteluissa ja skenaarioissa, kun taas esimerkiksi digitalisaatioon, automatiikkaan ja robotiikkaan liittyvä osaaminen ei nousut yrityshaastatteluissa esille, vaikka niitä asiantuntijaryhmän optimistisimmissä skenaarioissa painotettiin. Vastavalmistuneiden osaamistarvepuutteita kartoitettiin myös, ja eniten kaivattiin “motivaatiota, aktiivista ja myönteistä asennetta työhön”.

Suomen Metsäyhdistyksen (2019) tilaamassa 15–25-vuotiaisiin nuoriin kohdistuneessa metsäbarometrissa puolestaan selvitettiin 510 nuoren asennetta ja mielikuvia metsäalaan liittyen. Tulosten mukaan metsä on vieras ympäristö 13 %:lle nuorista. Vaikka 20–30 % vastaajista ei osannut ottaa kantaa työnantajiin liittyviin mielikuviin, pääosin metsä- ja puutuoteteollisuuden suhtauduttiin myönteisesti (Suomen Metsäyhdistys 2019). Miehet olivat selvästi useammin harkinneet metsäalaa uravaihtoehtona kuin naiset. Metsäteollisuutta pidettiin edistyksellisempänä kuin puutuoteteollisuutta tai metsätaloutta.

Tämän tutkimuksen lähtökohtana on, että metsäalan uudistumisen sekä sen kestävyys ja tulevaisuuden kilpailukykyyn kannalta on oleellista ymmärtää, millä perusteella juuri työ- tai opiskelu-uraansa aloittelevat nuoret tekevät uraansa ja elämäänsä vaikuttavia päätöksiä. Tutkimuksen tavoite on selvittää, millaisia mielikuvia erityisesti tulevaisuuden koulutuspolkuja valitsevat 17–18-vuotiaat nuoret liittävät metsäalaan ja alalla työskentelyyn.

2 Aineisto ja menetelmät

Kyselyaineisto kerättiin puhelimitse elo–syyskuussa 2019 ja aineiston kerääminen toteutettiin ostopalveluna. Tutkimuksen kohdejoukkona oli 17–18-vuotiaat Suomessa vakinaisesti asuvat henkilöt, ja aineiston tavoitekooksi oli etukäteen määritelty 400 vastausta. Digi- ja väestötietoviraston (DVV, entinen Väestörekisterikeskus) valtakunnallisesta väestötietojärjestelmästä haettuun osoitteistoon päivitettiin puhelinnumerot valtakunnallisesta kuluttajien puhelinnumerokannasta. Tämän päivityksen toteutti Profinder Oy. Muodostuneesta rekisteristä poimittiin ensin satunnaispoimintana 6000 ikäkohderyhmään kuuluvaa henkilöä siten, että kukin sukupuoli-ikäryhmä (nainen 17 vuotta, mies 17 vuotta, nainen 18 vuotta ja mies 18 vuotta) oli edustettuna tässä 6000 henkilön joukossa yhtäläisesti (25 %). Haastateltavat kiintiöitiin alueittain. Kultakin alueelta tavoiteltiin ikäryhmään kuuluvista valtakunnalliseen jakaumaan verraten vastaavaa osuutta (esim. Uudellamaalla asuu 29,7 % kaikista 17–18-vuotiaista, ja otoksessa vastaava tavoitemäärä oli 119, eli 29,7 % neljästä sadasta). 6000 tavoitellusta henkilöstä tavoitettiin 3329, heistä 2105 (35,1 % koko otoksesta, 63,2 % tavoitetuista) ei halunnut osallistua, 820 olisi suostunut yhteydenottoon toisena ajankohtana uudelleen, ja 404 halusi osallistua. Vastaukset kirjattiin ylös puhelun aikana. Vastajien motivoimiseksi käytettiin kolmea 50 euron arvoista arvontapalkintoa.

Aineiston vastaajista puolet (200) oli naisia. Vastaukset jakautuivat maantieteellisesti seuraavasti: Uusimaa 96 vastaajaa (24 %), muu Etelä-Suomi 47 vastaajaa (12 %), Länsi-Suomi 161

vastaajaa (40 %), Itä-Suomi 39 vastaajaa (10 %), Pohjois-Suomi 61 vastaajaa (15 %). Vastaajista 41 % ilmoitti asuvansa kaupunkialueella, 29 % taajamassa ja saman verran maaseudulla. Vastaavuus koko väestöön on tulkinnanvarainen; Tilastokeskuksen hienojakoisemman jaottelun mahdollistavassa luokittelussa vuonna 2019 kaupunkialueilla asui 71,7 % ja maaseutualueilla 27,0 % koko väestöstä (Tilastokeskus). Suurin osa vastaajista oli opiskelijoita (94 %), ja opiskelevista 59 % opiskeli lukiossa. Osa ammattikoulussa tai -opistossa opiskelevista ei ilmoittanut opintosuuntausta, ja niistä 105:stä, jotka ilmaisivat opintosuunnan, yhdeksällä ala liittyi metsäalaan (esim. metsäalan perustutkinto) tai luonnonvara-alaan.

Koska aineistonkeruu toteutettiin puhelimitse, kyselylomakkeen suunnittelussa tavoiteltiin vastaamisen helppoutta (käytetyt kysymykset Liitteessä 1, saatavissa: <https://doi.org/10.14214/ma.10327>). Pääosassa kysymyksistä vastaajan annettiin valita sopivin vaihtoehto (esimerkiksi asteikolla 1–5 tai samaa/eri mieltä), ja avoimet kysymykset olivat lyhyitä ja niitä oli määrällisesti vähän. Avoimet vastaukset koodattiin Schrierin (2012) metodiin pohjautuvalla sisältöanalyysin menetelmällä, jossa yhtä aikaa huomioidaan vastausten teemat ja eri vastausteemojen esiintymisfrekvenssi (Franzini ym. 2018). Asteikollisten kysymysten analyysissä sovellettiin pääosin ristiintaulukointia ja khiin neliö -testiä. Seuraavassa luvussa tarkastelemme ensin vastaajien suhdetta metsään ja metsäalaa, sitten metsäalaa ja metsien käytön yhteiskunnallista roolia koskevia tuloksia, kolmanneksi työelämää ja työnantajia koskevia mielikuvia ja viimeiseksi vastaajien mielikuvia liittyen metsäliiketoiminnan tulevaisuuteen. Luvussa neljä keskustelemme näiden tutkimustulosten merkityksestä metsäalalle.

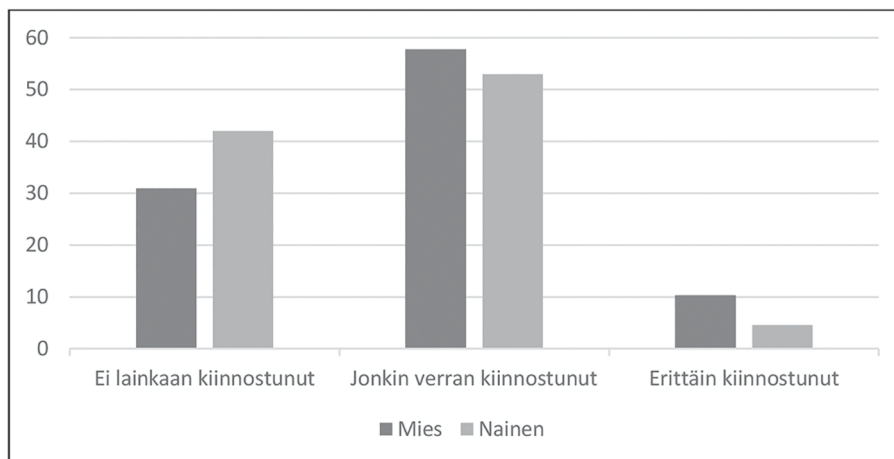
3 Tulokset

3.1 Vastaajien suhde metsään ja metsäalaan

Lähes joka toisella vastaajalla (49 %) oli metsäomistusta tai perheenjäsen, joka omisti metsää. Osuus on suuri, jos sitä verrataan metsää omistavien suomalaisten osuuteen (noin 11 % vuonna 2016, kun mukaan lasketaan yli kahden hehtaarin tilat, Luonnonvarakeskus 2019). Mahdollinen selitys vinolle jakaumalle voi olla se, että kytkös metsänomistukseen on lisännyt kiinnostusta vastata metsäaiheiseen kyselyyn. Aineistossa metsänomistaminen oli tyypillisempää maaseudulla asuvien vastaajien joukossa kaupungissa asuviin verrattuna ($X^2(2)=29,98$; $p<0,001$). Vastaajista 46 %:lla oli kokemusta metsään tai metsäpohjaisiin tuotteisiin liittyvistä töistä (myös palkaton työ) ja 21 %:lla vastaajista perheenjäsen työskenteli metsään liittyvissä töissä tai toimialalla. Tyypillisimmin perheenjäsen työskenteli alalla Itä-Suomessa, jossa 39 vastaajasta alalla työskenteli 15 vastaajan perheenjäsen (38,5 %). Seuraavaksi suurin osuus oli uusmaalaisilla vastaajilla, joista 25 %:lla perheenjäsen työskenteli alalla. Yli puolet vastaajista (56 %) kertoi käyvänsä metsässä viikoittain ja reilu neljännes (28 %) kuukausittain. Vastaajista 59 % koki tuntevansa jonkin verran ja 34 % ei kokenut lainkaan tuntevansa metsäalaa ja siihen liittyvää liiketoimintaa. Vastaajista 46 % muisti lukeneensa tai kuulleen metsä- tai metsäteollisuusaiheisia uutisia viimeksi kuluneen kahden viikon aikana.

Yli puolet vastaajista vastasi olevansa jonkin verran kiinnostunut metsäalasta tai siihen liittyvästä liiketoiminnasta. Kuten nähdään kuvasta 1, miehet olivat naisia hieman useammin kiinnostuneita toimialasta ($X^2(2)=8,42$; $p=0,015$). Lisäksi miesten kohdalla kytkös metsänomistukseen näyttäisi lisäävän kiinnostusta metsäalaa kohtaan ($X^2(2)=12,53$; $p=0,002$) (Kuva 2).

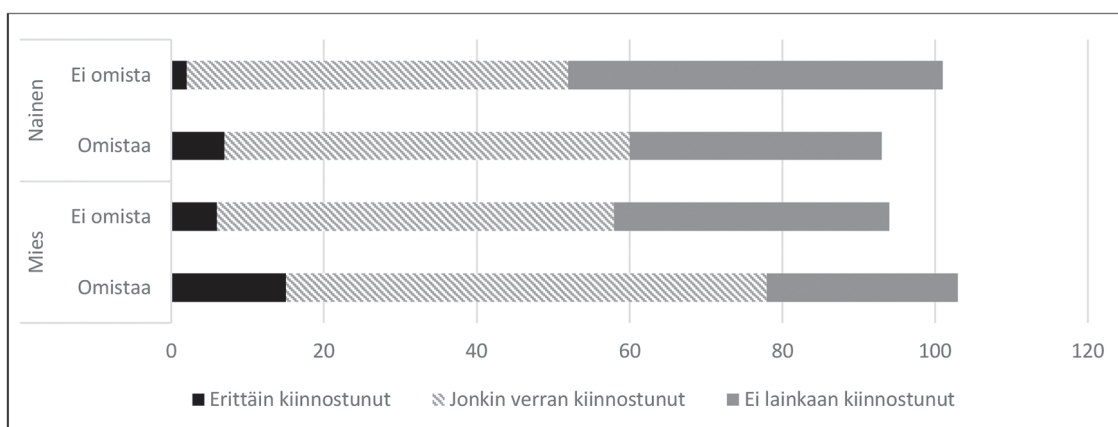
Pyysimme vastaajia kertomaan, mitä sanoja ja sanontoja metsäala tuo heille mieleen¹. Iso osa vastauksista sisälsi jonkin toimialaan liittyvän työn, työvaiheen tai tuotteen. Metsäpohjainen liiketoiminta tai sen merkitys taloudellisesti tai työllistäjänä oli sanoitettu noin 14 % vastauksista (esim. raha, tärkeä vientiala, työllistää paljon ihmisiä, yrittäjäyys). Lisäksi noin yhdeksässä prosen-

Kuva 1. Kiinnostus metsäalaa ja siihen liittyvää liiketoimintaa kohtaan sukupuolittain.

tissa vastauksista mainittiin teollisuus tai jokin yritys suoraan nimeltä. Metsurit tai hakkuut eri muodossa oli mainittu lähes 15 % vastauksista, metsätyökoneet 12 % vastauksista.

Jotkin teemat toistuivat pienessä osassa vastauksia. Kuudessatoista vastauksessa (7 % tähän kysymykseen vastanneista) heijastui näkemys, että metsäalalla työskenteleminen on yksinäistä tai fyysisesti rankkaa; ilmastonmuutos, ilmastolliset tekijät tai hiilinielu toistui kolmessatoista vastauksessa (noin 6 %); ekologisuuteen ja kestäväan kehitykseen viittaavia vastauksia oli niin ikään kolmessatoista vastauksessa (esim. ympäristöystävällinen, kestävä luonnonvara, vastuullisuus); toimialan, toiminnan tai ammatin tärkeys, hyödyllisyys tai merkityksellisyys oli tuotu erikseen esille yhdessätoista vastauksessa; suomalaisuus tai kotimaisuus näkyi kahdeksassa vastauksessa; ja lisäksi tulevaisuuden, innovaatiot, kehittymisen tai uudistumisen liitti toimialaan seitsemän vastaajaa.

Kuva 2. Kiinnostus metsäalaa ja siihen liittyvää liiketoimintaa kohtaan metsänomistamisen ja sukupuolen mukaan.

Taulukko 1. Tuoteryhmät lajiteltuna tuotetyypeittäin ja mainintojen määrä (N = 950).

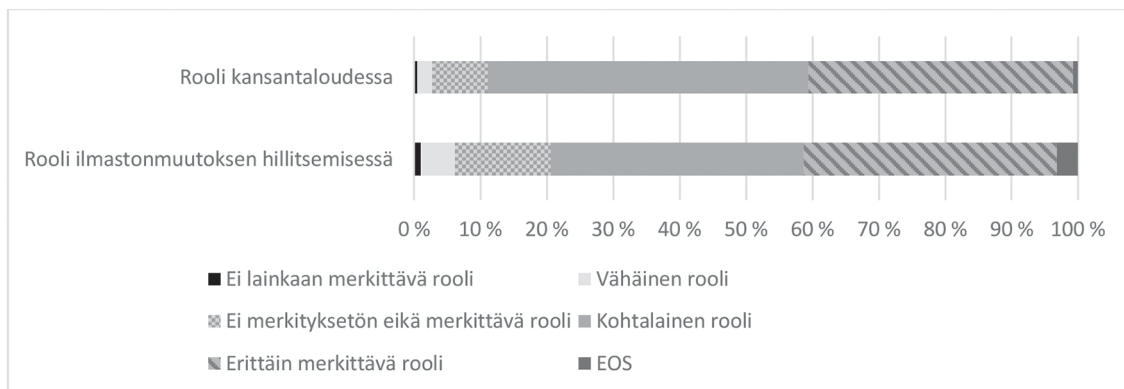
Tuoteryhmä	Ensimmäisenä mainittu tuote	Toisena mainittu tuote	Kolmantena mainittu tuote	Neljäntenä mainittu tuote	Viidentenä mainittu tuote	Mainintoja yhteensä
Paperi, paperimassa/sellu	212	36	11	5	3	267
Huonekalut	74	129	27	21	10	261
Rakennukset, talot ja rakennustarvikkeet, -materiaalit ml. sisustusmateriaalit	28	43	61	42	13	187
Kulutustarvikkeet (esim. kynä, hammas-tikku, lelut, mahla)	4	27	36	34	25	126
Pakkaukset ja pakkausmateriaalit (ml. kartonki)	1	33	8	2	6	50
Pehmopaperit ja sanomalehtipaperi	4	7	6	2	0	19
Lämmitys, polttoaine	0	5	4	3	3	15
Tekstiilit ja vaatteet	1	3	4	3	3	14
Soittimet ja muut harrastusvälineet	1	3	3	1	3	11
Ajoneuvot (auto ja veneet)	1	0	1	0	6	8
Biomuovi	0	1	2	0	0	3

Kun vastaajia pyydettiin nimeämään viisi tuotetta, joiden raaka-aineena käytetään puuta, noin neljäsosa vastaajista pystyi nimeämään viisi ja reilusti yli puolet tunnisti 1–3 tuotetta. Kuusi prosenttia vastaajista ei osannut nimetä yhtään tuotetta. Puupohjaisista tuotteista paperi ja massa sekä huonekalut olivat yleisimmin tunnistettuja. Rakennukset ja rakennustarvikkeet olivat kolmanneksi yleisimmin mainittuja, ja tähän luettiin puurakenteet, rakennustarvikkeet sekä sisustusverhoilut, kuten ovenkarmit ja paneelit. Kulutustarvikkeita ja -hyödykkeitä nimettiin monia erilaisia, esimerkiksi astiat mainittiin usein. Lisäksi vastaajat tunnistivat mm. ksylitolin, hammastahnan ja lelut metsäsektorin tuotteiksi. Useimmissa tapauksissa yleisimmin tunnetut tuotteet (paperi, paperimassa/sellu sekä huonekalut) olivat ensimmäisenä tai toisena mainittujen tuotteiden joukossa. Muiden tuoteryhmien kohdalla oli enemmän vaihtelua siinä, kuinka monentena tuotteena ne mainittiin nimettyjen tuotteiden joukossa. Taulukko 1 kuvaa vastauksia tuotekategorioittain.

3.2 Metsäala ja metsien käytön yhteiskunnallinen rooli

Mielikuva metsätoimialan merkityksestä kansantaloudessa oli vastaajien keskuudessa vahva (Kuva 3). 40 % vastaajista näki roolin kansantaloudessa erittäin ja 48 % kohtalaisen merkittävänä. Kysymys esitettiin muodossa “Millaiseksi arvelet metsätoimialan roolin Suomen kansantaloudessa?”, ja vastaajille annettiin valmiit vastausvaihtoehdot. Myös metsätoimialan roolista ilmastomuutoksen hillitsemisessä vastaajat olivat melko yksimielisiä (Kuva 3). Tässäkin kysymyksessä (“Kuinka merkittävä rooli metsätoimialalla on ilmastomuutoksen hillitsemisessä?”) vastaajille annettiin valmiit vastausvaihtoehdot. Vastaajista 38 % koki, että metsäalalla on erittäin merkittävä rooli ilmastomuutoksen hillinnässä, ja yhtä suuri osuus piti roolia kohtalaisen merkittävänä. Ilmastomuutokskysymyksessä oli hieman enemmän epävarmoja vastaajia (EOS) kuin kansantaloutta koskevassa kysymyksessä.

Kysyttäessä “Käytetäänkö metsiä mielestäsi Suomessa hyvin, vai pitäisikö jotakin muuttaa”, suurin osa vastaajista (64 %) oli sitä mieltä, että metsiä käytetään hyvin, viidennes ei osannut sanoa, ja 16 % mielestä käyttöä pitäisi muuttaa. Kysymys kysyttiin avoimena kysymyksenä, ja vastaajalla oli mahdollisuus perustella vastauksensa. Iso osa niistä vastaajista, joiden mielestä metsiä käytetään hyvin, ei perustellut vastaustaan sen pidemmälle (“ihan hyvin”). Niissä vastauksissa, joissa muutostoivetta oli perusteltu, kritisoitiin usein hakkuumääriä (26 vastausta) tai avo-

Kuva 3. Näkemys metsäalan yhteiskunnallisesta roolista kansantalouden ja ilmastonmuutoksen osalta.

hakkuita (8), mutta joukossa oli myös niitä, joiden mielestä puuta voitaisiin käyttää enemmän, tai pitäisi käyttää paremmin (esimerkiksi kokonaisvaltaisemmin). Kaikkiaan vastausten perusteluissa heijastui varsin kattavasti viimeaikainen julkinen keskustelu metsävaroista ja niiden käytöstä, kuten seuraavista suorista lainauksista käy ilmi.

Metsien hyvää käyttöä perusteltiin esimerkiksi metsien hyvällä hoidolla, osa otti mukaan myös kansantaloudellisia tai kestävän kehityksen näkökulmia:

“Nykylinja on hyvä, että metsiä hakattaessa tilalle istutetaan uudet puut ja metsiä käytetään hiilinieluinä. Ei riistetä liikaa metsää kuitenkaan.”

“Ihan hyvin, niitä ainakin hoidetaan. Metsää löytyy vielä eikä kaikesta tehdä paperia.”

“Ihan hyvin, paljon viedään ulkomaille ja paljon tehdään sahapuuta.”

“Kestävän kehityksen kannalta metsän käyttö on kannattavaa, vaikka onkin talousmetsää suurelta osin.”

Osa vastaajista piti hakkuumääriä liian suurina, ja silloin kun vastausta oli perusteltu, niissä näkyi esimerkiksi luonnonsuojelu ja ilmastonmuutos.

“Metsää kaadetaan liikaa, aivan liikaa.”

“Vanhoja metsiä voisi kaataa vähemmän, esimerkiksi eläinten vuoksi.”

“Metsää hakataan aika paljon, joka on ilmastonmuutoksen kannalta, onko se paras vaihtoehto. Ymmärrän toki, että metsä on Suomen kansantaloudelle tärkeä, joten en tiedä mitä sanoa asiaan.”

Osa vastaajista kiinnitti huomiota hakkuutapoihin:

“Avohakkuiden määrää voisi pienentää.”

“Pitäisi muuttaa, hiilinieluja pitää olla enemmän ja vähemmän avohakkuuta.”

“Enemmänkin voisi siirtyä jatkuvan metsän kasvattamiseen.”

“Kestävämpää metsätaloutta, joka ei perustu niin paljon avohakkuihin, vaan olisi ekologisesti kestävä.”

“On lukenut, että hakkuumetodit eivät ole kovin terveellisiä, ei sido hiiltä niin paljon kuin olisi mahdollista. Avohakkuita pitäisi muuttaa ympäristöystävällisemmiksi.”

Oli myös niitä vastaajia, joiden mielestä puun käyttöä voisi lisätä, mutta näitä vastauksia ei useinkaan perusteltu. Osa vastaajista piti tärkeänä sitä, miten tai mihin puuta käytetään:

“Enemmän pitäisi käyttää puuta.”

“Metsiä voisi käyttää enemmän.”

“Ihan hyvin, ehkä jalostukseen voisi vähän enemmän keskittyä.”

“Aika hyvin, koska meillä istutetaan metsää, mutta metsien kaatamista voisi vähentää. Puiden polttaminen on vähän huono asia, kun puun potentiaalia tuhlataan.”

“Kokonaisvaltaisemmin pitäisi käyttää puuta raaka-aineena.”

Myös metsänhoitoon ja metsänomistajien rooliin oli kiinnitetty huomiota:

“Ihan hyvin... metsäomistajia voisi vähän patistaa hoitamaan metsää.”

“Pitäisi muuttaa. Metsänomistus kuuluisi niille, jotka ovat kiinnostuneet metsänhoidosta eikä niin, että on paljon hoitamaton metsää niillä ihmisillä, joita metsänhoito ei kiinnosta.”

“Pitäis muuttaa. Ei osata hoitaa tarpeeksi. Metsänomistajat alkais raivata ja harvennella. Tulisi hyviä puita.”

3.3 Mielikuvat työelämästä ja metsäalasta työnantajana

3.3.1 Mitä nuoret pitävät työssä tärkeänä?

Kun vastaajia pyydettiin kertomaan, mitkä asiat työssä ovat heille erityisen tärkeitä (avoin kysymys), vastauksissa esiintyivät usein työn mielekkyys ja palkka. Osalle vastaajista hyvä palkka oli itseisarvo. Monet taas toivoivat, että palkka olisi sellainen, että se turvaa hyvän elämän. Myös työssä viihtyminen koettiin tärkeäksi. Työyhteisö ja mukavat työkaverit olivat tärkeitä, kuten myös kehittymismahdollisuudet ja työn merkityksellisyys. Vakautta ja fyysisen työympäristön mukavuutta arvostettiin myös. Osa arvosti joustavia ja osa puolestaan säännöllisiä työaikoja. Taulukko 2 kokoaan eniten mainintoja saaneet vastausluokat. Yli kymmenen mainintaa saivat lisäksi muun muassa ihmisläheisyys, osaamista vastaavat työtehtävät tai selkeät ohjeet, käsillä tekemisen mahdollisuus, sekä tasa-arvoon, eettisyyteen ja kestävyysliittävät asiat, fyysisyys ja hyvä esimissuhde.

Vastaajat nostivat esiin monenlaisia taitoja ja ominaisuuksia, joita he toivoisivat pääsevänsä käyttämään työelämässä (avoin kysymys). Vastauksissa painottuivat erityisesti sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyvät taidot, kuten empatiakyky, auttamishalu sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot (Taulukko 3). Tämä ryhmä sai kaikkiaan 78 mainintaa. Toiseksi eniten (74 mainintaa) mainittiin luovuuteen liittyvät taidot, kuten uusien asioiden kehittäminen ja kekseliäisyys, analyyttinen ajattelu ja ongelmanratkaisu, sekä monia taitoja yhdistelevä työskentelytapa. Kädentaidot koettiin tärkeiksi 29 vastauksessa: oman työn tulokset haluttiin nähdä konkreettisesti. Toive luonnontieteiden (20 mainintaa) sekä IT- ja automaatiotekniikan parissa (14 mainintaa) työskentelystä nousi esille. Taito ymmärtää yhteiskuntaa nousi esille neljästi. Myös johtajuuteen liittyvät taidot nimettiin 11 kertaa, mikä voi osoittaa kiinnostusta vastuun kantamiseen ja visiointiin. Hyvin samanlaiset asiat toistuivat vastauksissa avoimeen kysymykseen, millainen on hyvä työpaikka.

Taulukko 2. Mikä työssä on tärkeää; yli 20 mainintaa saaneiden luokkien frekvenssit.

Vastausluokka	Frekvenssi
Mielekkyys	152
Palkka	128
Työyhteisö	92
Kehittymismahdollisuus	52
Merkityksellisyys	34
Monipuolisuus	30
Työympäristö	26
Vakaas	23
Työajat	22

Taulukko 3. Ominaisuudet ja taidot, joita nuoret haluavat käyttää tulevaisuudessa.

Taito tai ominaisuus	Frekvenssi
Sosiaaliset taidot	78
Luovuus	74
Kädentaidot	29
Luonnontieteet	20
IT ja automaatio	14
Johtajuus	11
Autojen ja koneiden mekaniikka	9
Myynti	8
Yhteiskunnan ymmärrys	4

3.3.2 Mielikuvat metsäalasta työnantajana

Pyysimme vastaajia kertomaan, mitä sanoja tulee mieleen metsätoimialasta työnantajana (avoin kysymys). 221 vastaajaa vastasi tähän kysymykseen. Avoimet vastaukset, jaoteltiin ensin pienempiin ryhmiin, ja niistä muodostettiin kokonaisuuksia, joiden perusteella muodostettiin neljä ryhmää. Ryhmittelyn tavoitteena oli tuoda esille mahdollisimman monipuolisesti erilaisia näkemyksiä, emmekä pyrkineet selvittämään eri mielikuvaryhmien suhteellista painoarvoa.

Ensimmäisen ryhmän mukaan metsätoimiala työnantajana on **rehti, reilu ja tärkeä työllistäjä**, joka on toisaalta perinteinen, mutta vakaa. Moni vastaaja mielsi, että ala luo paljon töitä erityisesti maaseudulle, kuten seuraava lainaus kuvaa: “[Metsätoimiala työnantaja on] suomalainen, paikallinen, pikkukunnissa, maalla.” Osa nuorista yhdisti vahvasti elävät perinteet, isänmaallisuuden ja Suomen edun ajamisen metsäalallaan työnantajana, ja tämä yhteys koettiin pääosin myönteisenä.

Toisen ryhmän mukaan metsätoimiala työnantajana **edustaa vanhanaikaista maailmaa**. Tätä kuvaa seuraava lainaus: “Kaljamahainen mies pomona, työhaalarit, miesvaltainen ala.” Tässä ryhmässä metsätoimialallaan työnantajana liitettiin kielteisiä ja hyvin yksipuolisia mielikuvia, kuten “Monotooninen työ, ei hyvin palkattua, paljon fyysistä työtä” tai “Hidas, konservatiivinen, jääräpäinen”, kuten vastaajat ilmaisivat. Metsätoimiala saattoi näyttäytyä olevan “Epävakaalla pohjalla”. Tähän ryhmään liitettiin myös ns. kovia taloudellisia arvoja peilaavia mielipiteitä, kuten se, että toimialan tärkein motivaatio on “takoa rahaa”, kuten eräs vastaaja ilmaisi.

Kolmannessa ryhmässä metsätoimiala työnantajana on **monialainen ja luova**, joka mukautuu nykymaailmaan. Sen mukaan toimiala näkee haasteet mahdollisuutena ja on tietoinen alan ulkopuolelta tulevista signaaleista, ja proaktiivisesti etsii uutta kehityssuuntaa. Eräs haastateltava muun muassa kuvaili metsäalan tarjoavan “Uusia mahdollisuuksia ja uusia aloja”. Tässä luokassa metsätoimiala on jatkuvasti kehittyvä ja nousujohteinen, asioita lähestytään laajasti ja töitä on tarjolla monenlaisiin tehtäviin. Kuten eräs vastaaja ilmaisi: “Ei työt lopu ainakaan, muuttuu koko ajan, ei ole samanlainen”. Ala tarjoaa uudenlaisia työpaikkoja, joissa pääsee käyttämään erilaisia taitoja monipuolisesti. Vastauksissa painottui jonkin verran myös tekniikka ja automaatio, kuten seuraava lainaus vahvistaa: “on monipuolinen, luonnonläheinen ja käytetään tekniikkaa”. Kolmannessa ryhmässä metsätoimiala näyttäytyi joidenkin vastaajien mielestä “maailmanlaajuisena”.

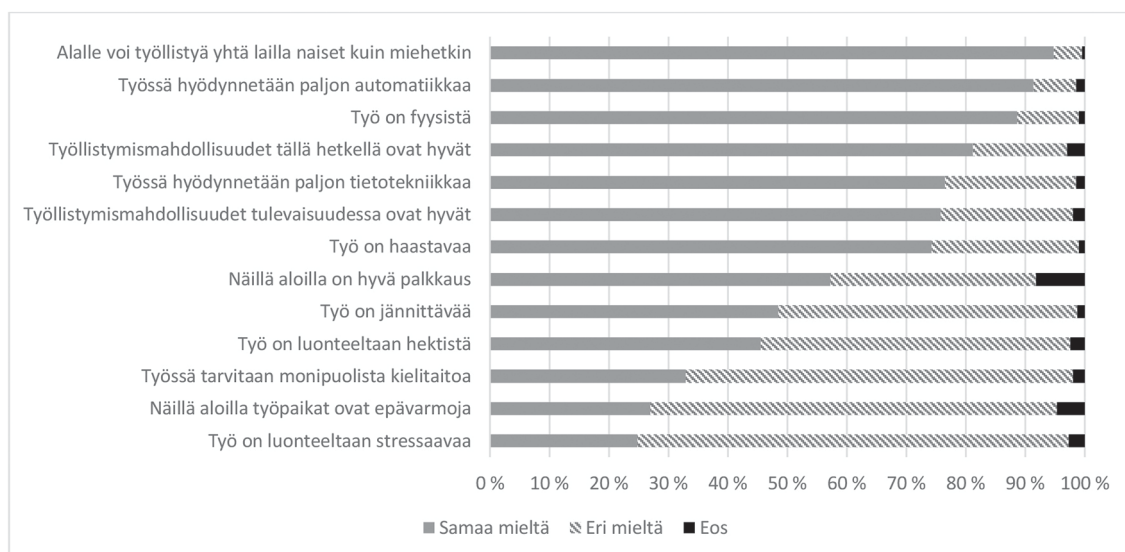
Neljännessä ryhmässä metsätoimiala työnantajana **edustaa vihreitä arvoja ja eettisyyttä**. Kestävä kehitys painottuu ja maapallon hyvinvointi on keskiössä. Metsätoimialan koetaan edesauttavan nykyistä “...parempaa tulevaisuutta. Puhtaampaa ilmastoa”, kuten eräs vastaaja ilmaisi. Tähän mielikuvaryhmään liittyvissä vastauksissa moni nuori painotti sitä, että ilmastonmuutos pitää ottaa vakavasti. Osa vastaajista yhdisti alaan myös luonnonläheisen ja terveellisen työn, jossa on aktiivinen ote, ja tämä näkyi seuraavasti erään nuoren kiteyttämässä vastauksessa: “Terveellistä työtä. Aktiivista. Luonto.”

3.3.3 Mielikuvat työtehtävistä ja alan vetovoimaisuudesta

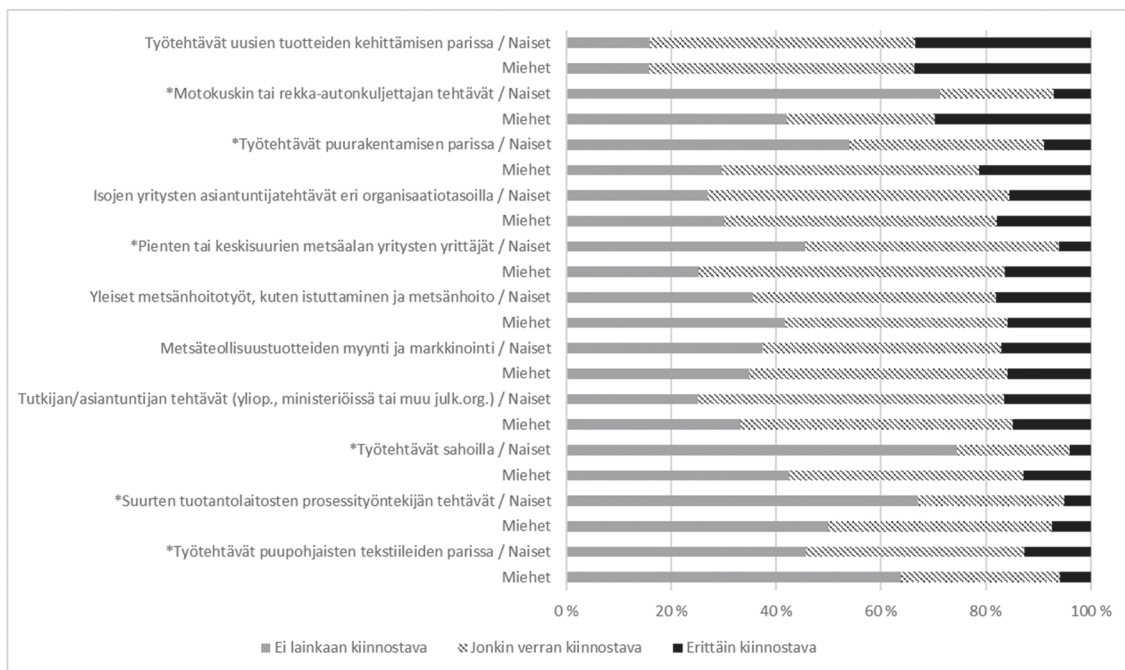
Kartoitimme mielikuvaa metsätoimialaan liittyvistä työtehtävistä väittämien avulla. Vastausten perusteella työtehtävät mielletään keskimäärin fyysisiksi ja haastaviksi (Kuva 4). Työmahdollisuudet nähtiin hyviksi nyt ja tulevaisuudessa. Automatiikka ja tietotekniikka yhdistettiin toimialaan usein, sitä vastoin vain noin kolmannes oli samaa mieltä siitä, että alalla tarvitaan monipuolista kielitaitoa. Neljännes vastaajista arveli työn olevan luonteeltaan stressaavaa, ja suunnilleen saman suuruinen osuus piti työpaikkoja epävarmoina. Lähes kaikki vastaajat (95 %) olivat sitä mieltä, että alalle voivat työllistyä yhtä lailla naiset kuin miehetkin. Mielikuvat eivät eronneet vastaajien sukupuolen mukaan.

Työtehtävät uusien tuotteiden kehittämisen parissa kiinnostivat jonkin verran 50 %:a tai erittäin paljon 34 %:a kaikista vastaajista. Myös asiantuntijatehtävät sekä isoissa yrityksissä että julkisissa organisaatioissa koettiin keskimäärin kiinnostaviksi. Vähiten kiinnostusta koettiin suurten tuotantolaitosten prosessityötehtäviä sekä sahojen työtehtäviä kohtaan. Naisista 75 % ja miehistä 43 % ei pitänyt työtehtäviä sahoilla lainkaan kiinnostavina, ja vastaavasti 50 % miehistä ja 67 % naisista koki prosessityötehtävät tuotantolaitoksissa epäkiinnostaviksi. Kiinnostus “motokuskin” tai “rekka-autonkuljettajan” tehtäviä kohtaan oli voimakkaimmin sukupuolittunut, miehistä 28 % piti tehtäviä jonkin verran ja 30 % erittäin kiinnostavina, kun taas naisista 71 % ei pidä ko. tehtäviä lainkaan kiinnostavina ($X^2(2)=44,85$; $p<0,001$). Työtehtävät, joissa oli tilastollisesti merkitseviä sukupuolittaisia eroja enintään 5 % riskitasolla on merkitty tähdellä kuvaan 5.

Miehistä 54 % ja naisista 35 % uskoi, että omalla kohdalla hyvä työpaikka voisi löytyä metsäsektorilta. Ero on tilastollisesti merkitsevä ($X^2(1)=16,13$; $p<0,001$). Kiinnostus toimialaa kohtaan ja toimialan houkuttelevuus näyttäisivät kulkevan käsi kädessä, sillä 57 % metsäalasta jonkin verran kiinnostuneista, ja yli 90 % niistä, jotka olivat erittäin kiinnostuneita alasta, uskoi että metsäala voisi tarjota heille hyvän työpaikan. Jonkin verran eroja oli nähtävissä sen suhteen, millainen mielikuva vastaajalla oli metsäalan työtehtävistä. Esimerkiksi ne, jotka uskoivat, että näillä aloilla on hyvä palkkaus ($X^2(1)=13,80$; $p<0,001$) tai hyvät työmahdollisuudet ($X^2(1)=12,36$; $p<0,001$), uskoivat muita useammin, että omalla kohdalla hyvä työpaikka voisi löytyä metsäalalta. Alueellisesti erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä, metsänomistukseen kytköksissä olevat vas-

Kuva 4. Mielikuvia metsäalään liittyvien työtehtävien luonteesta.

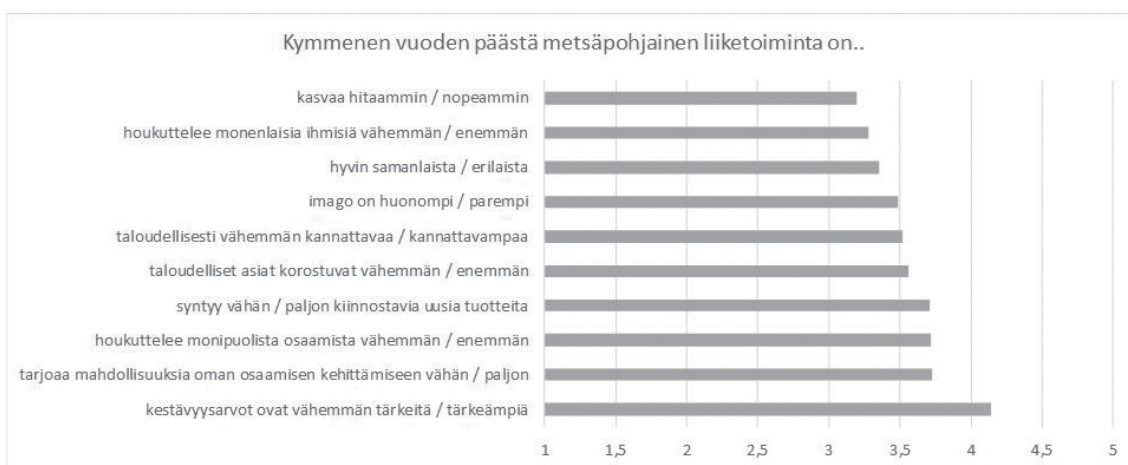

Kuva 5. Vastaajien kiinnostus työtehtäviä kohtaan sukupuolittain. Työtehtävät, joissa sukupuolten välinen ero on tilastollisesti merkitsevä, on merkitty tähdellä.

taajat sen sijaan uskoivat muita useammin, että omalla kohdalla hyvä työpaikka voisi löytyä metsäsektorilta ($X^2(1)=6,29$; $p=0,012$).

3.4 Mielikuvat metsäalan tulevaisuudesta

Vastaajien mielikuvat metsäpohjaisen liiketoiminnan kehityksestä seuraavan kymmenen vuoden aikana olivat melko yhdensuuntaisia. Kysymyksessä pyydettiin vastaajia valitsemaan arvojen 1 ja 5 väliltä siten, että numerot vastasivat väittämän ääripäitä, esimerkiksi “Kymmenen vuoden päästä metsäpohjainen liiketoiminta kasvaa hitaammin (1) vai nopeammin (5) kuin nykyisin?”. Kuva 6 kuvaa vastausten keskiarvoja, ja taulukko 4 vastausten hajontaa. Taustamuuttujilla (esimerkiksi

Kuva 6. Metsäpohjaisen liiketoiminnan kehittymistä kuvaavat väiteparit. Kuvassa väiteparit on järjestetty vastausten keskiarvon mukaan.

Taulukko 4. Metsäpohjaisen liiketoiminnan kehitystä seuraavan 10 vuoden aikana koskevia mielikuvia kuvaavien kysymysten keskiarvo, moodi, ja keskihajonta. Taulukossa kysymykset on järjestetty keskihajonnan mukaan.

	Keskiarvo	Moodi	Keskihajonta	n
kasvaa hitaammin / nopeammin	3,20	3	1,11	399
hyvin samanlaista / erilaista	3,36	3	1,11	398
houkuttelee monenlaisia ihmisiä vähemmän / enemmän	3,28	3	1,09	400
syntyy vähän / paljon kiinnostavia uusia tuotteita	3,71	4	1,05	400
imago on huonompi / parempi	3,48	4	1,02	396
taloudelliset asiat korostuvat vähemmän / enemmän	3,56	4	1,00	397
houkuttelee monipuolista osaamista vähemmän / enemmän	3,72	4	0,99	398
tarjoaa työntekijöille vähän / paljon mahdollisuuksia oman osaamisen kehittämiseen	3,73	4	0,97	397
taloudellisesti vähemmän kannattavaa / kannattavampaa	3,52	4	0,96	400
kestävyysarvot ovat vähemmän tärkeitä / tärkeämpiä	4,14	5	0,96	397

sukupuoli tai metsänomistus) vastaajan asuinpaikkaa lukuun ottamatta ei juuri ollut tilastollista yhteyttä kehitystä koskeviin mielikuviin keskiarvoja vertailtaessa (riippumattomien otosten t-testi). Itäsuomalaiset vastaajat uskoivat muualla asuvia enemmän liiketoiminnan nopeampaan kasvuun, sekä siihen, että liiketoiminta tarjoaa paljon mahdollisuuksia oman osaamisen kehittämiseen ja houkuttelee enemmän monenlaisia ihmisiä nykyiseen verrattuna. Muualla asuvat vastaajat uskoivat hieman uusmaalaisia enemmän siihen, että liiketoiminta tulevaisuudessa tarjoaa enemmän paljon kuin vähän mahdollisuuksia oman osaamisen kehittämiseen. Verrattuna niihin, jotka eivät olleet lainkaan kiinnostuneita toimialasta, toimialasta kiinnostuneilla vastaajilla oli osin hieman

Taulukko 5. Ryhmien välisiä eroja alueitten ja kiinnostuksen mukaan.¹

Väittämä	Keskiarvo/Keskivirhe/n		t	df	p
	Itä-Suomi	Muut			
Liiketoiminta kasvaa hitaammin / nopeammin kuin nykyisin	3,62/0,16/37	3,15/0,59/362	-2,450	397	0,015
Liiketoiminta houkuttelee monenlaisia ihmisiä vähemmän / enemmän kuin nykyisin	3,64/0,15/39	3,24/0,06/361	-2,182	398	0,029
Liiketoiminta tarjoaa työntekijöille vähän / paljon mahdollisuuksia oman osaamisen kehittämiseen	4,03/0,14/37	3,68/0,05/397	-1,987	395	0,046
	Uusimaa	Muut			
Liiketoiminta tarjoaa työntekijöille vähän / paljon mahdollisuuksia oman osaamisen kehittämiseen	3,52/0,10/94	3,79/0,05/303	2,392	395	0,017
	Kiinnostuneet	Ei kiinnostuneet			
Liiketoiminnassa syntyy vähän / paljon kiinnostavia uusia tuotteita	3,85/0,06/253	3,49/0,09/144	-3,354	395	0,001
Liiketoiminta houkuttelee monenlaisia ihmisiä vähemmän / enemmän kuin nykyisin	3,39/0,07/252	3,09/0,09/145	-2,638	395	0,001
Liiketoiminta tarjoaa työntekijöille vähän / paljon mahdollisuuksia oman osaamisen kehittämiseen	3,85/0,06/251	3,51/0,09/143	-3,420	392	0,001
Liiketoiminta houkuttelee monipuolista osaamista vähemmän / enemmän kuin nykyisin	3,81/0,06/253	3,56/0,09/142	-2,500	393	0,013
Liiketoiminnan imago on huonompi / parempi nykytilaan verrattuna	3,57/0,06/251	3,32/0,09/142	-2,204*	259	0,028

¹ Kiinnostus on tätä varten koodattu dikotomiseksi siten, että ei lainkaan kiinnostuneet vastaajat kuuluvat yhteen ryhmään ja jonkin verran ja erittäin kiinnostuneet toiseen.

* käytetty erisuurten varianssien testiä

myönteisemmät odotukset toimialan kehityksestä, esimerkiksi kiinnostavien tuotteiden suhteen. Väittämät, joissa oli tilastollisesti merkitseviä eroja ryhmien välillä, on esitetty taulukossa 5. Eniten yksimielisiä vastaajat olivat siitä, että kestävyysarvojen merkitys liiketoiminnassa kasvaa seuraavan kymmenen vuoden aikana.

4 Tulosten tarkastelu

Metsäalan työmarkkinat ovat muutoksessa, alalle tarvitaan uutta työvoimaa ja työntekijöiltä odotetaan tulevaisuudessa entistä monipuolisempia taitoja. Nuorten näkemykset ja mielikuvat alasta ovat sen vuoksi erityisen kiinnostava tutkimuskohde, ja niitä selvitettiin 17–18-vuotiaille suunnatun puhelinhaastattelun avulla. Nuorten näkemyksiä ja visioita metsästä ja metsien käytöstä ovat tutkineet esimerkiksi Nummelin ym. (2016) ja Mäkijärvi (2009), ja tämä tutkimus täydentää kuvaa nuorten suhteesta metsien käyttöön ja metsäalaan tarkastelemalla mielikuvia metsäalasta uravaihtoehtona.

Mielikuva perinteisestä metsäteollisuudesta oli vastaajien keskuudessa vahva. Alan tunnetuimmat tuotteet olivat paperi, sellu ja huonekalut, joita on valmistettu pitkään. Huonommin vastaajat yhdistivät metsäalaan nk. uusien puupohjaisten arvoketjujen tuotteita (Hurmekoski ym. 2018). Metsäalasta työnantajana nousi esiin monenlaisia mielikuvia, joista vallitsevin on perinteinen ja edelleen hyvin maskuliininen.

Metsäalan mahdollisuudet houkuttaa työntekijöitä tulevaisuudessa vaikuttavat kuitenkin melko hyviltä, ainakin jos tilannetta tarkastellaan määrällisesti. Tähän kyselyyn vastanneista 404:stä 17–18-vuotiaasta peräti 45 % uskoi, että omalla kohdalla hyvä työpaikka voisi löytyä metsäsektorilta. Myös mielikuvat työllistymisestä olivat myönteisiä, sillä yli 70 % vastaajista katsoi, että työllistymismahdollisuudet ovat hyvät tällä hetkellä ja tulevaisuudessa, ja yli puolet vastaajista piti palkkausta hyvänä. Vuosituhannen alussa tapahtuneet metsäteollisuuden muutokset eivät näyttäyty vastaajissa, ehkä siitä syystä, että kohdejoukon nuoret ovat tuolloin olleet alle kymmenvuotiaita. Alle kolmasosa vastaajista oli samaa mieltä väitteen “näillä aloilla työpaikat ovat epävarmoja” kanssa, mutta tämä vastaus itsessään ilman vertailukohtaa muihin toimialoihin ei kerro juuri muuta kuin sen, että valtaosa vastaajista ei liitä epävarmuutta metsäalan työpaikkoihin.

Hieman vivahteikkaamman, mutta yhtä lailla melko myönteisen kuvan metsäalan houkuttelevuudesta saa, jos vastauksia tarkastellaan tehtäväkohtaisesti tai sukupuolittain. Työtehtävät uusien tuotteiden kehittämisen parissa kiinnostivat tasaisesti miehiä ja naisia, ja vain vajaa 16 % kaikista vastaajista ei pidä näitä tehtäviä lainkaan kiinnostavia. Seuraavaksi kiinnostavimmiksi koettujen työtehtävien kohdalla on jonkin verran sukupuolittaista eroa, sillä seuraavaksi eniten miehiä kiinnosti yrittäjäyys sekä työtehtävät puurakentamisen parissa, kun taas naisvastaajien keskuudessa seuraavaksi suosituimpia olivat asiantuntijatehtävät. Koko aineistoa tarkasteltaessa työtehtävät sahoilla ja prosessityöntekijän tehtävät suurissa tuotantolaitoksissa näyttäytyivät vähiten kiinnostavina, silti lähes 57 % miehistä ja 25 % naisista piti työtehtäviä sahoilla jonkin verran tai erittäin kiinnostavina ja vastaavasti lähes 50 % miehistä 33 % naisista prosessityöntekijän tehtäviä. Voidaan nähdä myönteisenä, että lähes kaikki vastaajat (95 %) olivat samaa mieltä siitä, että metsätoimialalle voivat työllistyä yhtä lailla niin naiset kuin miehetkin. Kuitenkin iso ero on sillä, ajatellaanko, että yleisesti ottaen naiset ja miehet voivat työllistyä, ja sillä, katsooko itse vastaavansa alalle “sopivaa” hakijaprofilia sukupuolensa tai muiden ominaisuuksiensa osalta. Esimerkiksi mielikuvat työn yksinäisyydestä tai fyysisyydestä voivat näyttäytyä yhdelle kielteisenä ja toiselle myönteisenä. Metsäalan näkökulmasta viestinnällisesti voikin olla tärkeää välittää monipuolista kuvaa alasta. “Tukkijätkät” ovat määritelmällisesti miehiä, mutta ovatko metsurit, metsänhoitajat, tutkijat tai muut asiantuntijat? Metsäalan sukupuolittuneisuuden ilmentymistä ja sukupuolen merkitystä metsäalalla

Suomessa on tutkittu aiemmin (Mäntyniemi ym. 2019; Rantala 2019; Baublyte ym. 2019). Vaikka kiinnostuksen sukupuolittuneisuus liittyy osittain sellaisiin käytänteisiin ja ajatusmalleihin, joihin toimialan toimijoiden voi olla vaikea vaikuttaa, olisi sukupuolineutraaliin mielikuvaan pääseminen toimialalle myönteistä. Yleinen, demografisista tekijöistä riippumaton, kiinnostuksen kasvu toimialaa ja sen työtehtäviä kohtaan lisäävät hyvien työnhakijoiden määrää. Se yhtäältä lisää valinnanmahdollisuutta yritysten näkökulmasta, toisaalta voi pidemmällä aikavälillä kasvattaa toimialalla toimivien yritysten monimuotoisuutta, esimerkiksi ajattelu- ja toimintatavoissa.

Metsäalan työnantajien kannalta myönteisenä voidaan nähdä myös se, että työssä tärkeimpinä asioina vastaajat pitivät mielekkyyttä ja palkkaa, mutta myös kehittymismahdollisuuksia, merkityksellisyyttä ja monipuolisuutta. On paljon mahdollista, että toimialan, johon liitetään mielikuva esimerkiksi kansantaloudellisesta merkityksellisyydestä tai uusiutuvien resurssien vastuullisesta käytöstä, koettaisiin tarjoavan mielekästä tai merkityksellistä työtä. Jos päällimmäinen mielikuva kuitenkin pelkistyy moottorisahaan ja puiden kaatamiseen (tai jos mielikuvaa ei ole ollenkaan), toimialaan ei yhdisty mielekkäys- ja merkityksellisyyspotentiaalia. Silloin on mahdollista, että näitä tekijöitä arvostavat nuoret hakeutuvat muille aloille.

Mielikuvaa metsien käytöstä kysyttiin vastaajilta avoimena kysymyksenä muodossa “Käytetäänkö metsiä mielestäsi Suomessa hyvin, vai pitäisikö jotakin muuttaa?”. Kysymyksen tavoite oli saada tuntumaa metsän ja metsäalan tuntemuksesta ja näkemyskirjon laajuudesta 17–18-vuotiaiden ikäryhmässä. Jälkikäteen ajateltuna toimivampi kysymyksenasettelu olisi voinut olla esimerkiksi “kuvaile metsien käyttöä Suomessa, mitä myönteistä tai kielteistä näet siinä?”, sillä käytetty kysymystapa saattoi ohjata vastaajaa vastaamaan myöntävästi ilman tarkempia perusteluja. Vastausten osalta myönteisenä voitaneen kuitenkin pitää sitä, että suhteellisen iso osa vastaajista oli vastannut tähän kysymykseen, jos se voidaan tulkita siten, että vastaajat olivat kokeneet omaavansa riittävästi tietoa kysymykseen vastaamiseksi. Myönteistä on mielestämme sekin, että vastausten perustelujen kirjosta päätellen metsäkeskustelu tavoittaa myös ei-ammattilaiset. Jatkossa mielenkiintoista olisi tutkia sitä, kuinka paljon näkemykset tavoiteltavasta metsien käyttötavasta vaihtelevat metsäalan koulutukseen hakeutuvilla, ja kuinka paljon metsäalan opiskelu yhdenmukaistaa näkemyksiä hyvästä metsän käytöstä, sekä edelleen millaisia vaikutuksia näkemysten yksi- tai monipuolisuudella pitkällä aikavälillä voi olla yhtäältä metsävarojen ja toisaalta liiketoiminnan näkökulmasta.

Tulevaisuuden työssään vastaajat halusivat käyttää erityisesti sosiaalisia taitoja ja luovuutta. Nämä taidot ovat myös työnantajan näkökulmasta keskeisiä, puhuttiinpa sitten innovaatiosta, uusien toimintaverkostojen rakentamisesta tai uusille liiketoiminta-alueille laajentumisesta. Toimialasta riippumatta työnantajat voisivat hyötyä toimintatapojen tarkastelusta nimenomaan siitä näkökulmasta, kuinka valmiita ne ovat vastaanottamaan ja tukemaan nuorempien sukupolvien työuran alkutaivalta silloin, jos arvostukset ja asenteet sukupolvien välillä eroavat. Sukupolvien välisestä työhön liittyvistä mielikuvista ja asenteista on kirjoittanut Suomessa mm. Anu Järvensivu (esim. teoksessa Järvensivu ym. 2014). Työelämän sukupolvitutkimuksessa työelämän sukupolvet erotuvat toisistaan työelämää koskevien asenteiden ja arvojen, sekä työelämässä sovellettavien toimintastrategioiden suhteen (Järvensivu 2014a; Järvensivu ja Nikkanen 2014). Eri työelämäsukupolvet tulkitsevat samoja toimintaympäristön muutoksia ja työhön kohdistuvia paineita eri tavoin, ja tämä erilaisuus näkyy myös erilaisena reagoitina, kuten Järvensivu (2014b, s. 354) kuvaa: “Yhdelle sukupolvelle tiukka deadline töissä tarkoittaa yksiselitteisesti työnteon koventamista ja itsen venyttämistä ääri rajoille, kun taas toiselle se on merkki kova-arvoisuudesta, johon on hyvä suhtautua rauhallisesti ja etäisyyttä ottaen”. Eri työelämäsukupolvien arvojen ja toimintatapojen erilaisuuksien tunnistaminen on tärkeää, jotta ymmärrettäisiin, miten uudet työelämään astuvat nuoret tulkitsevat työtä, sen merkitystä omassa elämässään, ja miten heidän sitoutumistaan ja työssä pysymistään voitaisiin metsäalan yrityksissä tukea.

Metsäpohjaisen liiketoiminnan tulevaisuuden osalta vastaajat olivat melko yksimielisiä siitä, että kestävyysarvot korostuvat tulevaisuudessa nykyistä enemmän. Tämä voi kertoa ajan hengestä, jossa ilmastokriisi on paljon esillä ja oletettavasti kaikkien toimialojen on panostettava kestävyteen, mutta se voi kertoa myös siitä, että metsän ja ilmaston yhteys tiedostetaan hyvin. Itä-Suomessa asuvilla vastaajilla oli osin muualla asuvia myönteisempi kuva liiketoiminnan kehittymisestä, mikä voi selittyä metsäteollisuuden näkyvänä läsnäolona. Näiden vastaajien joukossa oli myös muihin verrattuna tavallisempaa, että joku perheenjäsenistä työskenteli metsäalalla. Kaiken kaikkiaan metsäpohjaisen liiketoiminnan tulevaisuutta koskevat näkemykset olivat suurelta osin enemmän painottuneet myönteiseen suuntaan taustatekijöistä riippumatta. Tämä tukee edellä esitettyä tulkintaa siitä, että epävarmuus tai kielteiset odotukset eivät liity vahvasti mielikuvien metsäalasta.

Tutkimuksen tuloksissa on yhtymäkohtia Suomen Metsäyhdistyksen (2019) Metsäbarometriin. Metsäbarometrin tulosten perusteella nuorten suhtautuminen metsäalaan, erityisesti metsäteollisuuteen, on myönteistä. Tulokset ovat yhteneväisiä myös siinä suhteessa, että kummassakaan tutkimuksessa sahateollisuus ei näyttäyty houkuttelevana nuorten keskuudessa. Hieman eroavaisuutta löytyi kysyttäessä metsäalan roolia ilmastonmuutoksessa, tosin on huomioitava, että kysymyksenasettelu tutkimuksissa on erilainen. Tässä tutkimuksessa yhteensä 76 % vastaajista piti metsäalan roolia erittäin tai kohtalaisen merkittävänä, kun Metsäbarometrissa yhteensä puolet vastaajista oli joko täysin (18 %) tai jokseenkin (32 %) samaa mieltä siitä, että metsä- ja puutuoteala tarjoaa mahdollisuuden ilmastonmuutoksen hillintään (20 % oli jokseenkin eri mieltä ja 6 % oli täysin eri mieltä). Tässä aineistossa reilu 3 % ei osannut sanoa, kun Metsäbarometrissa taas reilu viidennes ei osannut sanoa mielipidettään. Metsäbarometrin otoksessa vastaajien ikähaarukka oli laajempi, 15–25 vuotiaat, otos hieman suurempi (510), ja vastaajia, joilla oli kytkös metsänomistukseen, oli hieman vähemmän (41 %).

Tutkimuksessa oli pyrkimyksenä kartoittaa ison vastaajajoukon näkemyksiä, minkä vuoksi aineistonkeruun menetelmäksi valikoitui lomakepohjainen puhelinhaastattelu. Kyselylomaketta laadittaessa pyrittiin siihen, että vastaaminen olisi vastaajan näkökulmasta vaivatonta ja sujuvaa, vaikka tiedossa olikin, että vastauksiin mahtuu silloin vähemmän informaatiota verrattuna esimerkiksi ainoastaan avoimiin kysymyksiin perustuvaan haastatteluun. Tässä tutkimuksessa yhdeksi ongelmaksi muodostui metsäalan laajuus, esimerkiksi liiketoiminnan ja työtehtävien kirjon osalta. Nyt osassa kysymyksiä kaikki metsäalan piiriin kuuluvat työtehtävät (tai yleisemmin piirteet), tulevat niputetuksi yhdeksi ja samaksi informaation tarkkuuden kustannuksella. Esimerkiksi tarjoilemalla väittämän “työ on fyysistä” (tarkentamatta minkä ammattiryhmän tai metsäalan alueen työtehtävistä on kyse) on mahdollista, että tulemme tuottaneeksi aineiston, joka antaa kuvan fyysisemmästä mielikuvasta kuin mitä olisimme saaneet pelkästään haastattelemalla tai hienojakoisemmin jaotellulla kysymystenasettelulla. Pyrimme pienentämään tätä haittaa käyttämällä osin päällekkäistä avointa ja suljettua kysymystapaa (esimerkiksi fyysisyys tuli esiin myös avoimissa vastauksissa), mutta lomakkeen pituus huomioiden tämä ei tietysti ollut kaikilta osin mahdollista. Aineiston luotettavuutta voidaan kuitenkin arvioida yhtäältä sisäisen johdonmukaisuuden perusteella ja toisaalta vertaamalla tuloksia aiempiin tutkimuksiin, ja näiltä osin tämä aineisto on riittävän hyvä, jotta tuloksia voidaan tietysin varauksin pitää luotettavina.

Otoksessa vastaajat, joilla oli kytkös metsäomistukseen, ovat yliedustettuina, kun verrataan metsänomistuksen yleisyyteen koko väestössä. Koska metsänomistuksen ja alan kiinnostuksen välillä on kansainvälisestäkin havaittu yhteys (Ranacher ym. 2019), on mahdollista, että metsäaiheiseen haastattelututkimukseen on valikoitunut suhteessa enemmän niitä, jotka ovat kiinnostuneita metsäalasta. Aiemmassa tutkimuksessa on myös havaittu, että niillä nuorilla, joilla ei ole kosketusta metsään tai metsäteollisuuteen, saattoi olla hatara ymmärrys puusta raaka-aineena, ja puukaupan ja teollisuuden yhteydestä (Mäkijärvi 2009). Edelleen, koska tässä tutkimuksessa metsäalasta kiin-

nostuneet liittivät metsätoimialaan useammin myönteisiä mielikuvia (joitakin väittämämuotoisia kysymyksiä tarkasteltaessa), on mahdollista, että kokonaisuutena aineiston perusteella muodostuva kuva vastaajien metsäalaan liittyvistä mielikuvista ja alan houkuttelevuudesta on perusjoukkoa myönteisempi.

On oletettavaa, että ikäluokkien pienentyessä työnantajien välinen kilpailu hyvistä työntekijöistä kasvaa. Silloin etulyöntiasemassa ovat ne toimialat ja yritykset, joilla on hyvä maine työnantajina ja jotka voivat tarjota työnhakijoiden arvostamia ominaisuuksia. Tämän aineiston perusteella niitä voisivat olla esimerkiksi työn mielekkyys ja merkityksellisyys. Vastaavasti liian kapea mielikuva alalle toivotusta hakijaprofilista voi heikentää yritysten mahdollisuuksia pärjätä tässä kilpailussa. Jatkossa mielenkiintoista olisikin selvittää, millainen näkemys toimialan toimijoilla (yrittäjillä tai isojen yritysten johdolla) on toimialan olemuksesta ja kehityssuunnasta, ja kuinka samankaltaisia tai erilaisia näkemykset ovat tässä tutkimuksessa esiintyvien mielikuvien kanssa. Kiinnostavaa olisi myös selvittää, millainen metsäalan työnantajien toivoma hakijaprofiili on, erityisesti siitä näkökulmasta, kuinka paljon liikkumavaraa siinä sallitaan. Edelleen on myös tarvetta nykyistä hienojakoisemmalle tutkimukselle sen suhteen, kuinka merkittävä vaikutus erityyppisillä diversiteeteillä (esim. demografisella vs. kognitiivisella) on yrityksen suoriutumiselle.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että 17–18-vuotiaat nuoret liittävät metsätoimialaan useita myönteisiksi tulkittavia asioita, kuten kansantaloudellinen merkittävyys ja vakaus. Toimiala koettiin jossain määrin kiinnostavaksi, ja iso osa vastaajista uskoi, että metsäsektorilta voisi löytyä hyvä työpaikka. Toimialan näkökulmasta huomionarvoista on kuitenkin myös se, että kiinnostuksessa on paljon vaihtelua sekä työtehtävittäin että vastaajan sukupuolen mukaan. Kaikkienensa toimialaan liitettyjen mielikuvien kirjo oli suhteellisen laaja, osa vastaajista esimerkiksi yhdisti luovuuden ja mielekkyyden toimialaan, kun taas toisessa ääripäässä toimiala nähtiin konservatiivisena ja hitaana. Samaan aikaan peräti neljännes vastaajista ei halunnut tai osannut sanoittaa mielikuvaa sen enempää metsästä tai metsäalasta kuin metsäalasta työnantajanakaan. Vastaajat toivoivat, että pääsisivät hyödyntämään työssään sosiaalisen vuorovaikutukseen ja luovuuteen liittyviä taitoja, ja heitä motivoi työn mielekkyys ja hyvä palkka. Kun näitä tutkimustuloksia peilataan metsäalan nykytilaa ja erityisesti yhteiskunnassa vallitsevia, monipuolistuvaan biotalouteen kohdistuvia odotuksia vasten, voidaan ajatella, että metsäalalla voisi nyt olla mahdollisuus profiloitua entistä vahvemmin työn mielekkyyden ja innovatiivisuuden kautta.

Kiitokset

Kiitämme Metsämiesten Säätiötä rahoituksesta hankkeelle “Metsäalan osaaminen, uudistuminen ja houkuttelevuus tulevaisuudessa”, jonka puitteissa tämä tutkimus on toteutettu. Lisäksi kiitokset käsikirjoituksen tarkastajille hyödyllisistä kommentteista.

¹Avoimeen kysymykseen koskien sanoja ja sanontoja, joita metsäala tuo vastaajille mieleen, vastasi hieman yli puolet vastaajista (56 %). Vastaamatta jätti lähes yhtä suuri osa naisia ja miehiä. Kiinnostuksen astekaana ei ole vahvasti yhteydessä vastaamatta jättämiseen, sillä 50 % ei lainkaan kiinnostuneista, mutta myös 42 % jonkin verran ja 27 % erittäin kiinnostuneista jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

Kirjallisuusluettelo

- Baublyte G., Korhonen J., D’Amato D., Toppinen A. (2019). “*Being one of the boys*”: perspectives from female forest industry leaders on gender diversity and the future of Nordic forest-based bioeconomy. *Scandinavian Journal of Forest Research* 36(4): 521–528. <https://doi.org/10.1080/02827581.2019.1598484>.
- Chapman D.S., Uggerslev K.L., Carroll S.A., Piasentin K.A., Jones D.A. (2005). Applicant attraction to organizations and job choice: a meta-analytic review of the correlates of recruiting outcomes. *Journal of Applied Psychology* 90(5): 928–944. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.90.5.928>.
- Franzini F., Toivonen R., Toppinen A. (2018). Why not wood? Benefits and barriers of wood as a multistory construction material: perceptions of municipal civil servants from Finland. *Buildings* 8(11) article 159. <https://doi.org/10.3390/buildings8110159>.
- Hurmekoski E., Jonsson R., Korhonen J., Jänis J., Mäkinen M., Leskinen P., Hetemäki L. (2018). Diversification of the forest industries: role of new wood-based products. *Canadian Journal of Forest Research* 48(12): 1417–1432. <https://doi.org/10.1139/cjfr-2018-0116>.
- Järvensivu A. (2014a). Sukupolvet ja avainkokemukset. Julkaisussa: Järvensivu A., Nikkanen R., Syrjä S. (toim.). Työelämän sukupolvet ja muutoksissa pärjäämisen strategiat. Tampere University Press, Tampere. s. 19–34.
- Järvensivu A. (2014b). Työelämän muutokset, sukupolvet, miehet ja naiset. Julkaisussa: Järvensivu A., Nikkanen R., Syrjä S. (toim.). Työelämän sukupolvet ja muutoksissa pärjäämisen strategiat. Tampere University Press, Tampere. s. 347–365.
- Järvensivu A., Nikkanen R. (2014). Pärjäämisstrategiat muutosten osana. Julkaisussa: Järvensivu A., Nikkanen R., Syrjä S. (toim.). Työelämän sukupolvet ja muutoksissa pärjäämisen strategiat. Tampere University Press, Tampere. s. 96–112.
- Järvensivu A., Nikkanen R., Syrjä S. (toim.). (2014). Työelämän sukupolvet ja muutoksissa pärjäämisen strategiat. Tampere University Press, Tampere.
- Kojo M. (2010). Laajentunut nykyisyys: nuorten tulevaisuuteen suuntautuminen työn marginaalissa. *Nuorisotutkimus* 8(2): 23–35.
- Lawson D.F., Stevenson K.T., Peterson M.N., Carrier S.J., Strnad R.L., Seekamp E. (2019). Children can foster climate change concern among their parents. *Nature Climate Change* 9: 458–462. <https://doi.org/10.1038/s41558-019-0463-3>.
- Luonnonvarakeskus. (2019). [www-sivusto]. Luonnonvarakeskuksen metsämaanomistustilasto. Saatavissa: https://stat.luke.fi/mets%C3%A4maan-omistus-2016_fi.
- McGinley K.A., Guldin R.W., Cabbage F.W. (2019). Forest Sector Research and Development Capacity. *Journal of Forestry* 117(5): 443–461. <https://doi.org/10.1093/jofore/fvz030>.
- Mäkijärvi L. (2009). Nuorten suhtautuminen metsiin ja metsien käyttöön tulevaisuuden metsänomistajina ja päätöksentekijöinä. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen työpapereita 117.
- Mäntyniemi, N., Joro T., Armila P. (2019). [Verkkodokumentti]. Näkymätön nainen miesten maailmassa, metsäala tyttöjen ja nuorten naisten koulutus- ja ammattivalinnoissa. Metsämiesten Säätiö. Saatavissa: http://www.maaseutuammattiin.fi/resources/public/hanke/Naisista%20voimaa%20metsaalalle_tutkimusraportti.pdf.
- Nielsen B.B., Nielsen S. (2013). Top management team nationality diversity and firm performance: a multilevel study. *Strategic Management Journal* 34(3): 373–382. <https://doi.org/10.1002/smj.2021>.
- Nummelin T., Riala M., Hänninen R. (2016). Finnish students’ perceptions on future forest. Julkaisussa: Hoen H.F., Glosli C. (toim.). Proceedings of the biennial meeting of the Scandinavian Society of Forest Economics, Drobak, Norway, May 2016. *Scandinavian Forest Economics*

46: 149–159.

- Olson B.J., Parayitam S., Bao Y. (2007). Strategic decision making: the effects of cognitive diversity, conflict, and trust on decision outcomes. *Journal of Management* 33(2): 196–222. <http://doi.org/10.1177/0149206306298657>.
- Pelled L.H., Eisenhardt K.M., Xin K.R. (1999). Exploring the black box: an analysis of workgroup diversity, conflict, and performance. *Administrative Science Quarterly* 44(1): 1–28. <http://doi.org/10.2307/2667029>.
- Ranacher L., Lähtinen K., Järvinen E., Toppinen A. (2017). Perceptions of the general public on forest sector responsibility: a survey related to ecosystem services and forest sector business impacts in four European countries. *Forest Policy and Economics* 78: 180–189. <http://doi.org/10.1016/j.forpol.2017.01.016>.
- Rantala A. (2019). Naiset metsäammattilaisina: sukupuolen merkityksiä metsäalalla ja ammatti-identiteettityössä. Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.
- Rekola M., Nippala J., Tynjälä P., Virtanen A. (2018). Modelling competences and anticipating the future competence needs in the forest sector. *Silva Fennica* 52(3) article 9983. 19 s. <https://doi.org/10.14214/sf.9983>.
- Schrier M. (2012). *Qualitative content analysis in practice*. Sage, Los Angeles.
- Seginer R. (2003). Adolescent future orientation: an integrated cultural and ecological perspective. *Online Readings in Psychology and Culture* 6(1): 1–26. <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1056>.
- Strandström M., Poikela A. (2016). [Verkkodokumentti]. Metsäalan työvoimatarve – Savotta 2025. Metsätehon tulosalvosarja 15/2016. Saatavissa: http://www.metsateho.fi/wp-content/uploads/Tuloskalvosarja_2016_15_Metsaalan_tyovoimatarve_Savotta_2025_ms.pdf.
- Suomen Metsäyhdistys. (2019). [www-sivusto]. Nuorten metsäbarometri. Taloustutkimus. Saatavissa: <https://smy.fi/materiaali/nuorten-metsabarometri-2019/>.
- Taipale-Lehto U. (2017). *Metsäalan osaamistarveraportti*. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2017:7. ISBN 978-952-13-6381-8.
- Tasheva S., Hillman A.J. (2019). Integrating diversity at different levels: multilevel human capital, social capital, and demographic diversity and their implications for team effectiveness. *Academy of Management Review* 44(4): 746–765. <https://doi.org/10.5465/amr.2015.0396>.
- Tilastokeskus. [www-sivusto]. Tunnuslukuja väestöstä alueittain. Saatavissa: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/statfin_vaerak_pxt_11ra.px/table/tableViewLayout1/?loadedQueryId=c29a0b73-6a9b-4b49-b40a-a6501e670115&timeType=item.

28 viitettä.

Liitteet

Liite_1.pdf. Lista käytetyistä kysymyksistä käsittelyjärjestyksessä,

saatavissa: <https://doi.org/10.14214/ma.10327>.